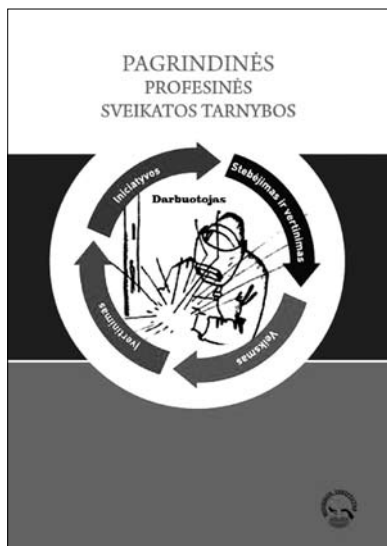


# IŠLEISTAS LEIDINYS „PAGRINDINĖS PROFESINĖS SVEIKATOS TARNYBOS. STRATEGIJA, STRUKTŪRA, VEIKLA, IŠTEKLIAI“



Paskutiniaisiais dešimtmečiais Tarptautinė darbo organizacija (TDO), Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO), taip pat dauguma darbdavių ir darbuotojų organizacijų akcentuoja profesinės sveikatos tarnybų svarbą, tačiau šiuo metu Lietuvoje profesinės sveikatos tarnybų paslaugos yra prieinamos tik nedidelei darbuotojų daliai. Remiantis Lietuvos profesinės sveikatos tarnybos ekspertiniu įvertinimu (2007 m.), Lietuvos nacionalinės profesinės saugos ir sveikatos sistemos svarbiausia ašis – profesinės sveikatos tarnybų plėtra. Šių tarnybų veikla atitinka tarptautinius standartus tik pagal nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų analizę, t. y. pagal vieną iš vienuolikos komponentų. Taigi vienas iš keliamų iššūkių sveikatos apsaugos sistemai – pertvarkyti profesinės sveikatos tarnybas, kad jos ne tik atitiktų tarptautinius reikalavimus, bet ir būtų pajėgios užtikrinti tinkamą darbuotojų sveikatos priežiūrą.

Higienos institutas, įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 669 patvirtintą Darbuotojų saugos ir sveikatos 2009–2012 metų strategijos 3.2.3. priemonę (Žin., Nr. 80-3345), parengė ir išleido leidinį, kurio tikslas – plėsti profesinės sveikatos tarnybų paslaugomis galinčių pasinaudoti darbuotojų ir apimamų darbo vietų skaičių, stiprinti profesinės sveikatos tarnybas, gerinti jų turinį ir veiklą.

Šis leidinys – tai trečiasis su Suomijos profesinės sveikatos instituto (SPSI), Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO), Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) ir Tarptautinės profesinės sveikatos komisijos (TPSK) parama parengtų rekomendacijų leidimas. Šios rekomendacijos – tai viena iš priemonių, sukurtų siekiant įgyvendinti Jungtinio TDO ir PSO profesinės sveikatos komiteto sprendimą drauge su Tarptautine profesinės sveikatos komisija plėtoti Pagrindines profesinės sveikatos tarnybas (PPST).

Rekomendacijose pateikiama Pagrindinės sveikatos tarnybos koncepcija ir steigimo tikslas – tiek ekonomiškai stipriose, tiek silpnose šalyse teikti profesinės sveikatos paslaugas (užtikrinti bent jau minimalų profesinės sveikatos paslaugų teikimą) kiekvienoje darbo vietoje, neatsižvelgiant į ūkio sektorių, įmonės dydį, geografinę vietovę ar darbo sutarties pobūdį.

Šiame leidinyje, remiantis TDO ir PSO strategijų nuostatomis ir tarptautiniais standartais, plėtojant profesinės sveikatos tarnybas rekomenduojama taikyti pakopinę strategiją. Kiekviena valstybė turėtų išsiaiškinti esamą profesinių sveikatos tarnybų situaciją. Atsižvelgiant į situaciją, pakopų plėtra gali prasidėti nuo skirtingo lygio. Tuomet turėtų būti sudaroma nacionalinė strategija ir veiksmų programa. Leidinyje esantį darbuotojų saugos ir sveikatos sistemos modelį galima pritaikyti, atsižvelgiant į šalies ir regiono specifinę situaciją. Tokia PPST sistema padėtų šalims (tarp kurių yra ir Lietuva), neturinčioms gerai išplėtos profesinės sveikatos tarnybų infrastruktūros, sėkmingai perkelti tarptautiniais standartais apibrėžtą PPST veiklos turinį, TDO ir PSO strategijų nuostatas į nacionalinę praktiką. Taip pat būtų sudarytos sąlygos užtikrinti profesinės sveikatos paslaugų prieinamumą ir sumažinti jų kokybės skirtumus tarp Europos Sąjungos šalių.

Įvairiose tarptautinėse gairėse pabrėžiama, kad profesinės sveikatos tarnybos turi būti daugiaprofilinės ir apimti ne tik sveikatos, bet ir saugos darbe, ergonomikos, psichosocialinius, organizacinius bei techninius darbo ir darbo sąlygų aspektus. Nėra išimtis ir šis rekomendacijų leidinys, kuriame apžvelgiamas PPST vykdomos veiklos tradicinis modelis. Pabrėžiama, jog svarbu suvokti PPST kaip funkcinių

procesą, o ne atskirų veiksmų rinkinį. Šio leidinio skyriuose esminiai funkcinio proceso etapai, pvz.: darbo aplinkos stebėjimas, sveikatos ir saugos rizikos veiksmų valdymo ir kontrolės prevenciniai veiksmai, nelaimingų atsitikimų prevencija, dokumentavimo sistema ir kt., aprašomi kartu su jais susijusiomis rekomendacijomis. Taip pat leidinyje yra išskiriamos galimos PPST paslaugų teikimo formos ir optimaliu atveju būtini žmogiškieji išteklių, pabrėžiamas žinių apie profesinės sveikatos paslaugas suteikimas ne tik profesinės sveikatos specialistams, bet ir nesispecializuojantiems profesinės sveikatos srityje specialistams. Atskirame skyriuje apžvelgiami galimi finansavimo, kurio reikėtų, norint užtikrinti tinkamą ir kokybišką darbuotojų sveikatos priežiūrą, būdai. Profesinės sveikatos paslaugų plėtros negalima suvokti tik kaip papildomos finansinės naštos įmonėms, nes yra įrodyta, kad tinkamai organizuotos profesinės sveikatos tarnybos daro teigiamą ekonominį poveikį. Rekomendacijų leidime yra išvardytos ir už PPST organizavimą bei plėtrą atsakingos organizacijos, galimi partneriai tarnybų veikloje, kitų institucijų vaidmuo.

Tikimasi, kad šis rekomendacijų leidinys, papildytas trumpomis praktinėmis gairėmis (priemonėmis), skirtomis įvairiai techninei pagrindinių profesinės sveikatos tarnybų veiklai vykdyti, sulauks didelio

įmonių vadovų ir įvairių sričių specialistų susidomėjimo.

Rekomendacijų leidimas lietuvių kalba – tai dar vienas bandymas paskatinti šalies sveikatos apsaugos politikus, savivaldos institucijas, darbdavių organizacijas, profsąjungas, pačius profesinės sveikatos specialistus imtis veiksmų, kuriais būtų stengiamasi pasiekti, kad profesinės sveikatos tarnybos šalyje atitiktų TDO konvencijoje Nr. 161 nustatytą lygį. Tikime, kad leidinys padės formuoti naują požiūrį ir įmonių vadovus padrąsins teikti ne tik minimalias profesinės sveikatos priežiūros paslaugas, bet ir užtikrinti darbuotojams teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, aukštąsias mokyklas ir suinteresuotus asmenis dar kartą informuos apie profesinės sveikatos specialistų poreikį ir tinkamos bei kokybiškai teikiamos darbuotojų sveikatos priežiūros būtinybę.

Daugiau informacijos apie leidinį suteiks Raimonda Eičinaitė-Lingienė (tel. 8~5 212 0861, el. p. *raimonda@dmc.lt*).

**Raimonda Eičinaitė-Lingienė**  
**Laura Žalnierūnaitė**  
**Higienos instituto**  
**Sveikatos politikos formavimo centras**